

Beschrijving en afbeelding van eene aangebooren liesbreuk / [Eduard Sandifort].

Contributors

Sandifort, Eduard, 1742-1814.

Publication/Creation

Leyden : P. v.d. Eyk & D. Vygh, 1781.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/k7pfn4am>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

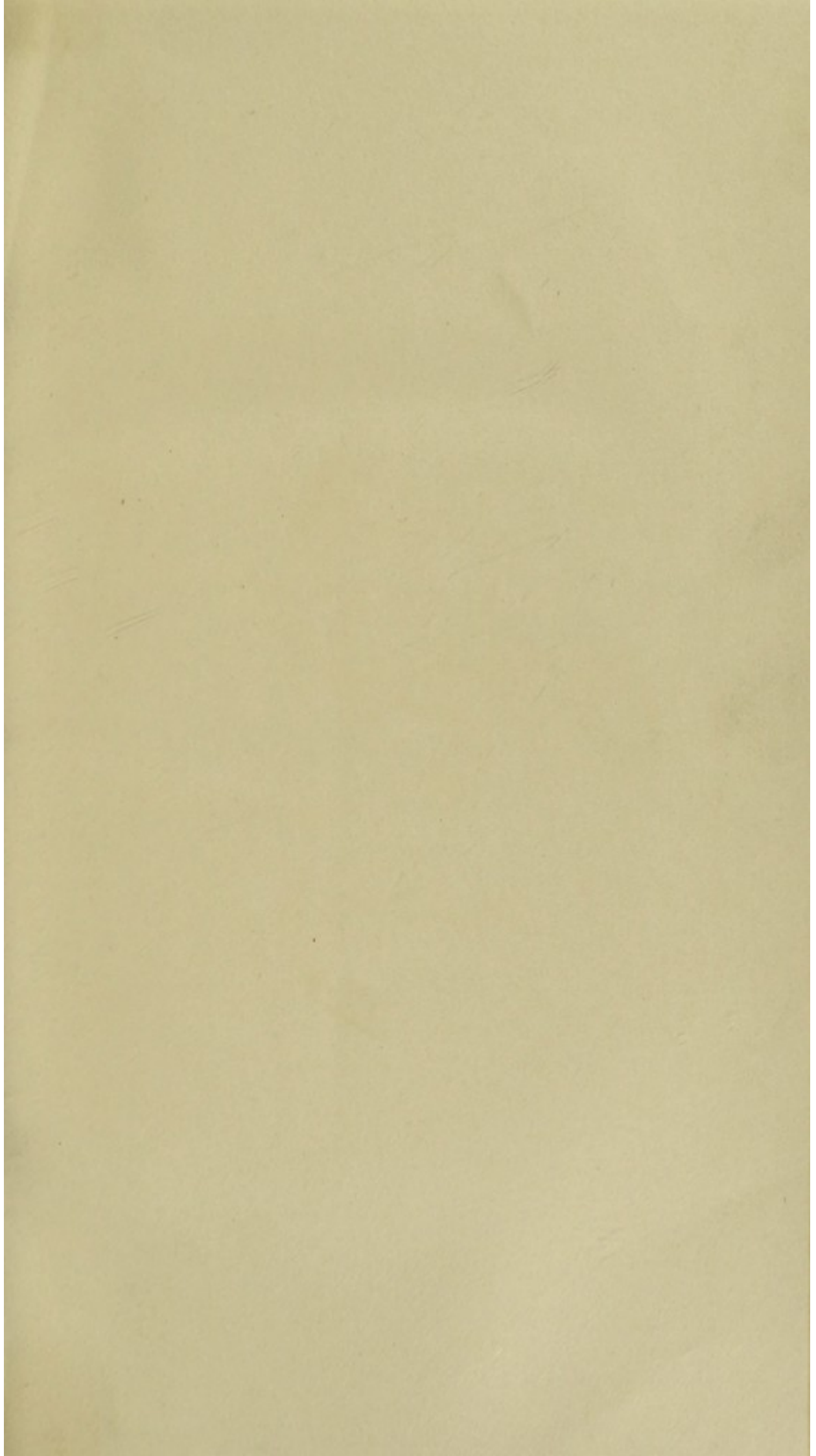
You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

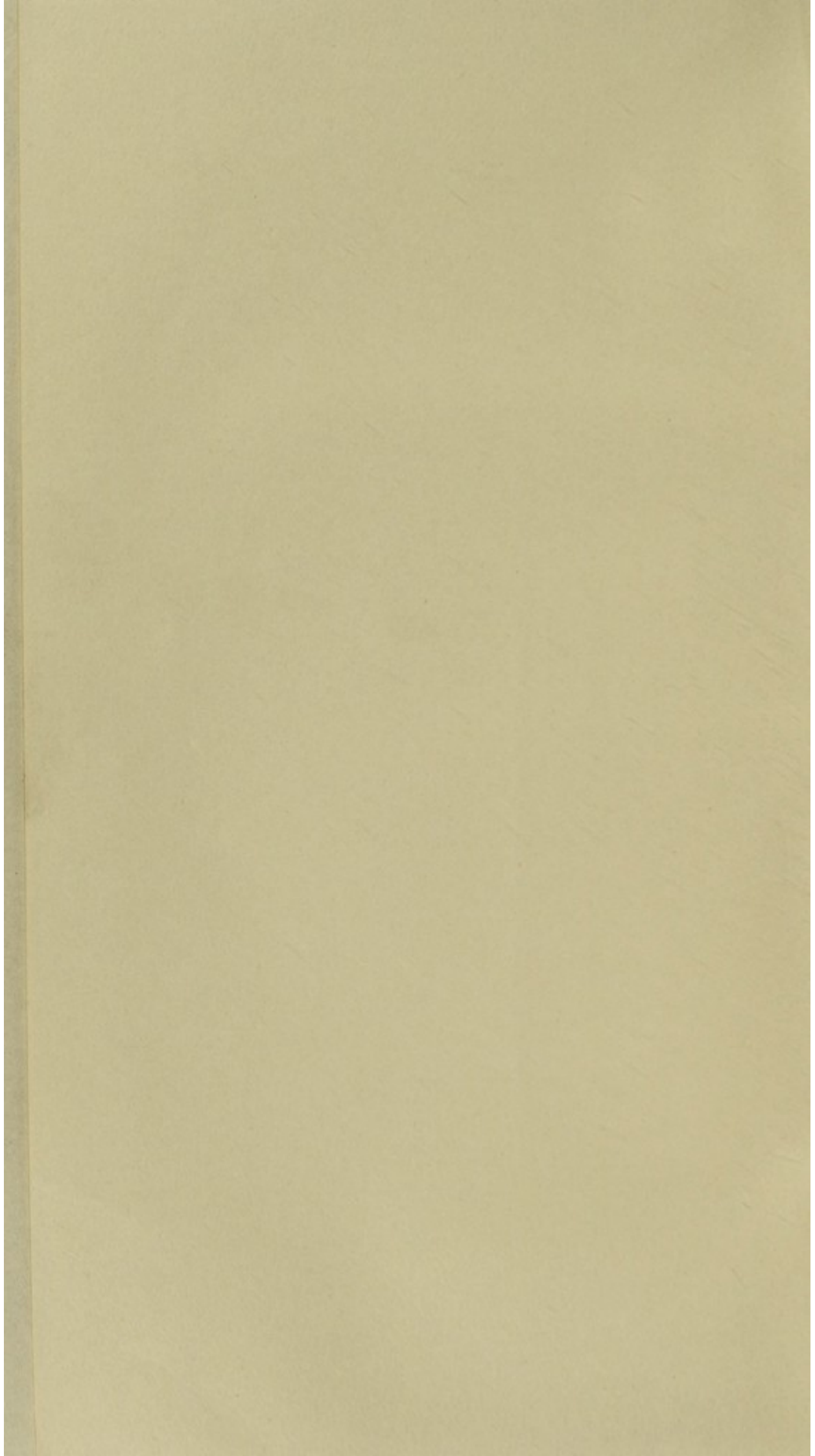

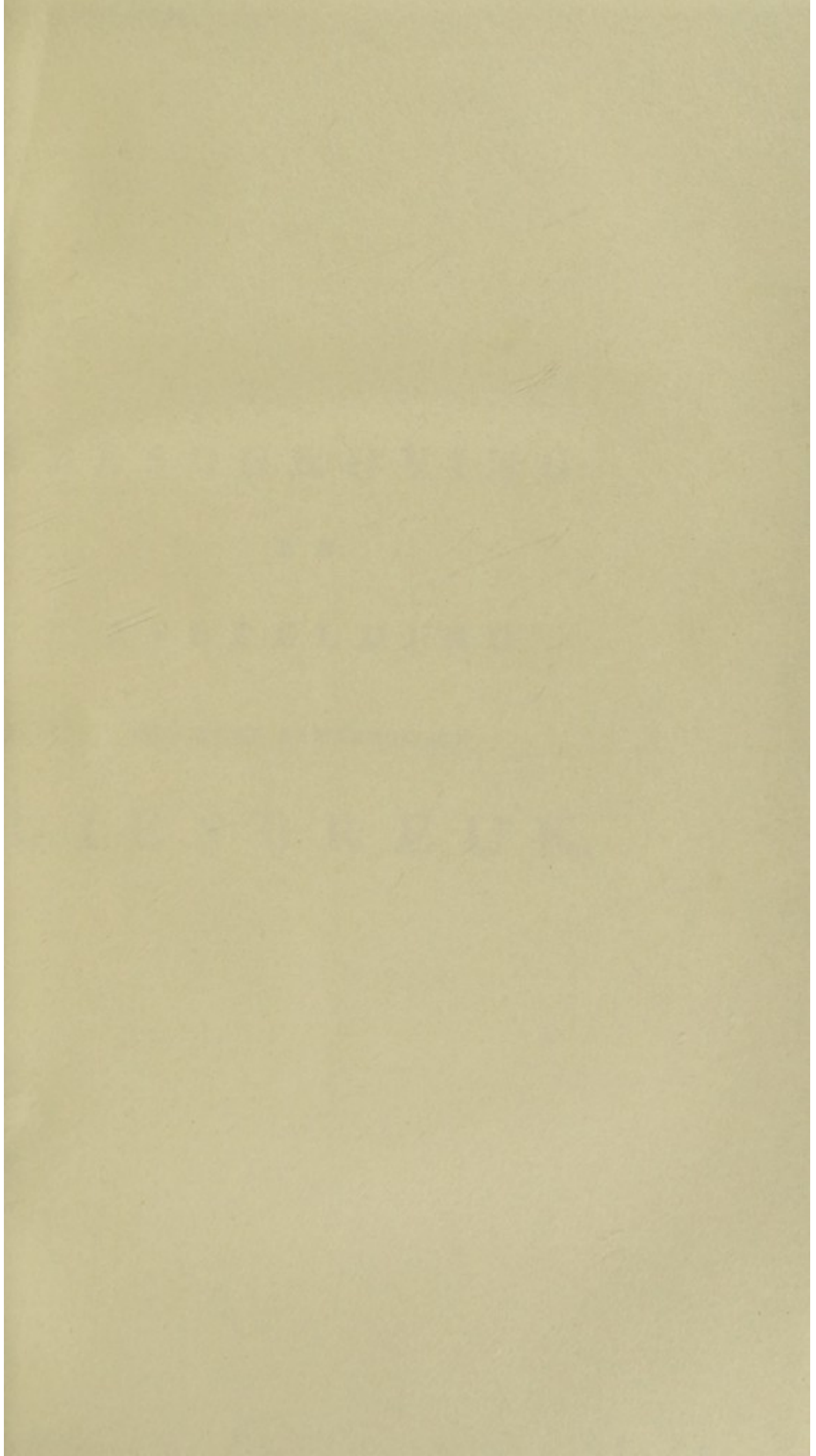
Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

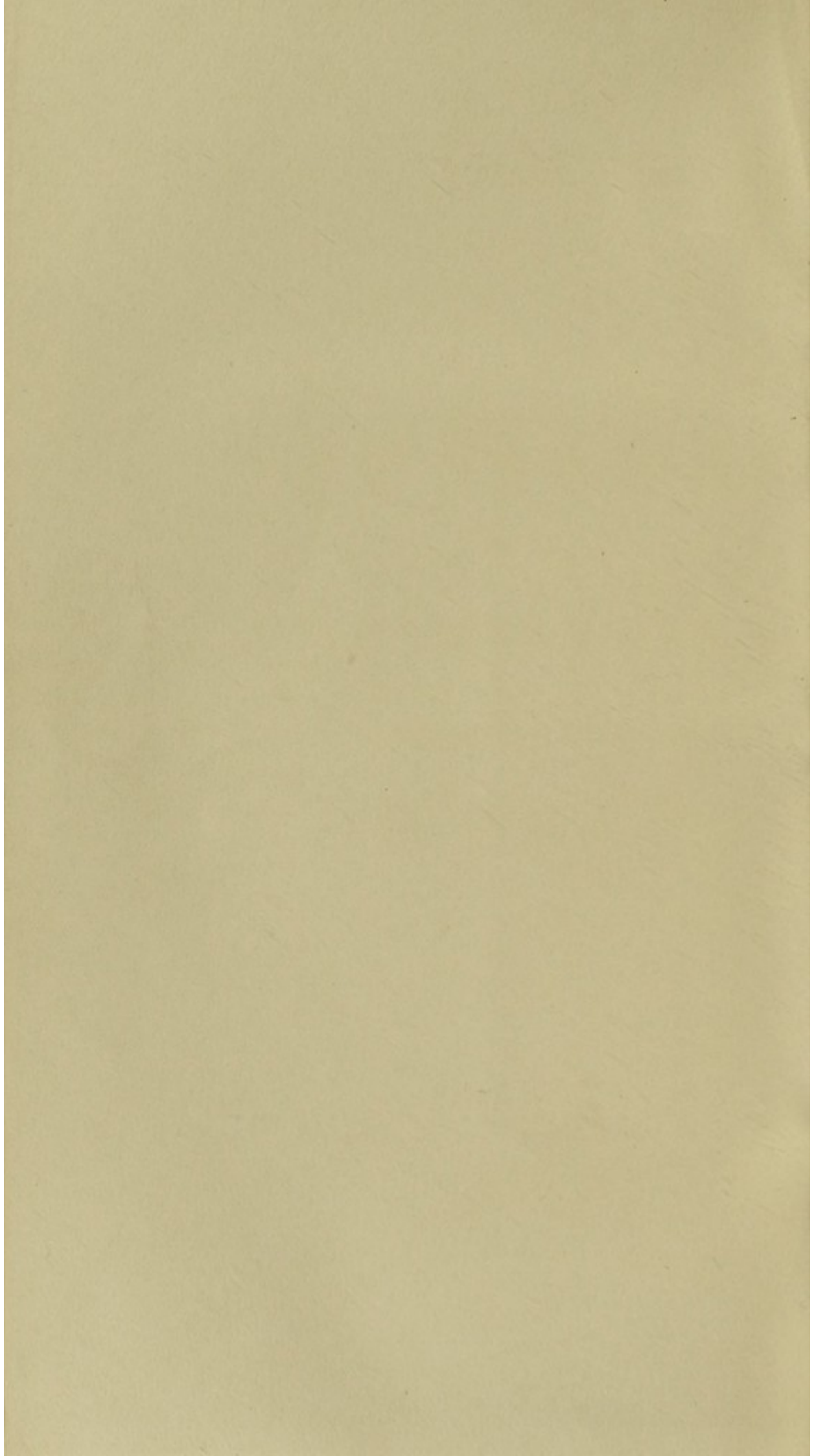

45974 / B

B E S C H R I J V I N G

E N

A F B E E L D I N G

VAN EENE AANGEBOOREN

L I E S B R E U K.

BESCHRIJVING

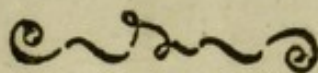
EN

ALBESLIDING

VAN EENE AANGEBODEN

LIESSBREUK.

B E S C H R I J V I N G
E N
A F B E E L D I N G
VAN EENE AANGEBOOREN
L I E S B R E U K,
D O O R
EDUARD SANDIFORT,
MED. DOCT.
HOOELEERAAR IN DE ONTLEED- GE-
NEES- EN HEELKUNDE OP 'SLANDS
HOOGE SCHOOL TE LETDEN.

TE LETDEN,
BIJ P. v. D. EYK, EN D. VYGH,
M D C C L X X I.

BESCHRIJVING

EN

AFFBEELDING

VAN EENE AANGEGORREN

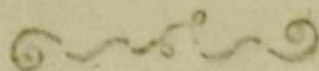
LIEFSBREUK.

DOOR

EDUARD SANDIFORT,

MED. DOCT.

HOOGLERAR IN DE ONTLEED-GE-
NEES-EN HEERENDE OP ZIEKEN-
HOOG SCHOOL TE LEEDEN.

TE LEEDEN.

ED. R. V. D. EYK, EN D. V. OCH,
MED. DOCT.

B E S C H R I J V I N G

E N

A F B E E L D I N G

VAN EENE AANGEBOOREN

L I E S B R E U K.

BESCHRIJVING

EN

AFBEELDING

VAN EENE AANGEBODENEN

LIEFSBREUK.

B E S C H R I J V I N G

E N

A F B E E L D I N G

VAN EENE AANGEBOOREN

L I E S B R E U K,

D O O R

EDUARD SANDIFORT,

M E D. D O C T.

*HOOGLEERAAR IN DE ONTLEED-GE-
NEES- EN HEELKUNDE, OP 'SLANDS
HOOGE SCHOOL TE LETDEN.*

Stekkende tot een Bijvoegfel op Rosen van
Rosensteins Handleiding tot de kennis en
geneezing van de Ziekten der Kinderen.

T E L E T D E N,

B I J P. V. D. E Y K, E N D. V Y G H,
M D C C L X X X I.

BESCHRIJVING

EN

AFBEELDING

VAN EENE AANGESHOOREN

LIESSBREUK

DOOR

EDUARD SANDIFORT.

MED. DOCT.

HOOFDLEZGER IN DE ONTLEED- OF
WEEZENLEERDE, OP ZAKEN
HOOGESCHOOL TE LEEDE.

Stekken tot een Bijvoegsel op Rollen van
Kontingen Handleiding in de kennis en
Geneezing van de Stekken der Kinderen.

TE LEEDE.

H. R. A. EYK, EN D. V. V. G. H.

W. O. C. E. X. X. X.

VOORREDEN.

Onder de menigvuldige ongemakken, waar mede de Kinderen van hunne geboorte af aan te worstelen hebben, en die zij somtijds met zich ter waereld brengen, mag men met alle recht tellen; die soort van breuken, welke zich in de Lies openbaart, niet zelden tot onder in den balzak nederklimt, den loop der zaadvaten volgende; en waar bij de darmen in denzelfden zak beslooten worden, in welken de bal zich bevindt. Men heeft eerst ze-

V O O R R E D E N.

derd weinige jaaren den oorsprong, en waaren aart van deeze breuken ontdekt, en zelfs tot op deezen tijd zijn 'er veele, die zoodanig eene kundigheid daar van niet bezitten, als tot de geneezing van dit ongemak vereischt wordt. Dit dagelijks bespeurende, en de gelegenheid zich opdoende, om in het lijk van een kind, 't welk van de geboorte af aan zulk eene breuk gehad had, alle deelen te ontleden, en nauwkeurig gade te slaan, besloot ik eenige afbeeldingen daar van te doen vervaardigen, opdat, daar verscheiden andere over de neêrzakking der ballen, en de formeering van derzelyver schedevormig vlies niet alleen gehandeld, maar hunne waarneemingen met nauwkeurige afbeeldingen opgehelderd hebben, door de ziekte zelve als voor oogen te leggen, zoo wel aan de kennis van derzelyver aart, als aan het maaksel der deelen, eenig licht bij te brengen. Dus zijn voortgesprooten mijne Icones herniæ inguinalis congenitæ, voor korten tijd waereldkundig gemaakt, ten einde bij mijne Ontleed- en Ziektenkundige werken gevoegd te kunnen worden. Dan, dezelyen alleenlijk geschiks

V O O R R E D E N.

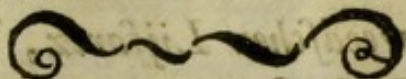
schikt zijnde voor hen, die der Latijnsche taale kundig zijn, en onze Heelmeesters ('t geen zeer te beklagen is) zich zeldzaam daar op toeliggende, spoorden men mij aan, om dit geval ook in een Nederlandsch gewaad te voorschijn te doen komen. Ik stond dit verzoek te eerder toe, eensdeels, omdat mij dagt, dat zulk een stukje zeer geschikt was, om gevoegd te worden bij het uitmuntende werk over de ziekten der Kinderen, door den beroemden Sweedschen Lijfartz, den Ridder Rosen van Rosenstein, voor zijne Landgenooten opgesteld, en door mij, voor verscheiden jaaren, in het Hollandsch uitgegeeven, en merkelyk vermeerderd; anderdeels, dewyl het zelve strekken kan om dat geen op te helderen, 't welk de Heer Oehme in zijne Verhandeling over de gebreken, welke de kinderen somtijds kort na de geboorte treffen, en tot de Heelkunde betrekking hebben, gevoegd bij den tweeden druk van het gemelde werk, over deeze breuken zoo bondig als zaakelyk gezegd heeft.

Ik heb tot dit einde de vertaaling zelve op mij genomen, en ook op sommige plaatsen, alwaar

V O O R R E D E N.

*alwaar ik zulks noodig geoordeeld heb, uit
andere mijner werken nog het een en ander
bijgevoegd.*

*Mijne moeite zal beloond zijn, als dezelve
eenigzins aan het oogmerk voldoet, en tot
heil van andere verstrekken mag.*

B E S C H R I J V I N G
E N
A F B E E L D I N G
VAN EENE AANGEBOOREN
L I E S B R E U K.

I N L E I D I N G.

Gelijk het eene onbetwistbaare waarheid is, dat de naspooring van het maakfel des menschelijken lighaams, en de daar door verkreegen nauwkeurige kennis der deelen, welke hetzelfde te zamenstellen, een' onwrikbaaren grondsteun leggen, waar op het onderzoek der verschillende oorzaaken, welke Ziekten kunnen voortbrengen, de voorzegging van derzelver uitflag, de geneezing der ongemakken, met één woord, de geheele Geneeskunde gebouwd is, zoo kan men ook niet ontkennen, dat een volleedig onderzoek der lijken van hun, die aan deeze of geene ziekte gestorven zijn, zeer veel toegebragt heeft, om het waare maakfel van veele deelen recht te leeren kennen, derzelver

A

wer-

werkingen natespeuren, en zulke ontdekkingen te doen, waar toe zich voorheen geene gelegenheid had opgedaan, en die men mogelijk nooit zoude gemaakt hebben, ten zij de ziekelijke gesteldheid en ontaarting daar toe eenen weg gebaad had. Niet moeilijk zoude het zijn, zulks omtrent verscheiden deelen te bewijzen (*a*), het zij voor het tegenwoordige genoeg, aantemerkten, dat zulks ten vollen bewaarheid wordt gevonden, ten opzichte van de zakking der ballen uit den buik, in derzelver zak, ten opzichte van den oorspronk der vliezen of rokken van deeze, ter voorteeeling geschikte, werktuigen. Men moet immers met een zeer beroemd Ontleedkundigen (*b*) zeggen;
„ waar-

(*a*) Ik heb dit voor eenige Jaaren breeder getoond in eene Redenvoering, gehouden bij het aanvaarden van het Hoogleeraar-ampt in de Ontleed- en Heelkunde: de *circumspecto cadaverum examine optimo practicæ medicinæ adminiculo*. pag. 23.

(*b*) Men zie Cel. Wrisbergii *Observat. Anatom. de testiculorum ex abdomine in scrotum descensu ad illustrandam in chirurgia de herniis congenitis utriusque sexus doctrinam*. Gött. 1779. pag. 7.

„waarschijnlijk te zijn, dat men omtrent dit stuk weinig licht zoude gekreegen hebben, zoo niet die soort van breuken, welke op de uitzakking der ballen dikwijls volgt, en door de Heelkunde geneezen wordt, aanleiding gegeven had, om zulks op nieuws te onderzoeken. Daar nu, sedert dat verscheiden Heelkundigen onder elkander hebben beginnen te twisten, over de oorzaaken en zitplaatsen der breuken, als ook over de gesteldheid van den breukzak, nauwkeurige onderzoekers van het menschelijk ligchaam, Ontleedkundige, zoo wel, als Heelkundigen, eene nieuwe soort van breuken, welke zij, uit hoofde van de natuurlijke plaats, aangebooren genoemd hebben, en die dezelfde buis, langs of in welke voorheen de bal neergeklommen is, tot een' zak heeft, ontdekt, en bij die gelegenheid al het geen men tot hier toe omtrent het neêrzakken der ballen, derzelve weg, en oorzaaken, wist, op nieuws onderzocht, en met verscheiden uitvindingen vermeerderd hebben”.

Offchoon Hippolytus Boscus, van Ferram (om van geen vroegere schrijvers (c) te spreken) reeds in den jaare vijftienhonderd en zes en negentig, in een jongetje, met eene breuk geplaagd, getoond heeft, dat het scheedevormig vlies van den bal (*tunica vaginalis testis*) van het buikvlies (*peritonæum*) gemaakt wordt, en hetzelfde van zijn begin tot het einde, en den grond toe, zoo verwijderd gevonden heeft, dat hetzelfde gemakkelijk twee vingers toeliet (d); en in deeze zelfde Eeuw een beroemd Fransch Heelmeester gezegd heeft, dat 'er in kinderen een buis gevonden wordt, open naar de holligheid van den buik, de zaadvaten verzellende, en in volwassenen somtijds, volgens de waarneeming van Duverney, met water opgezet, in welke buis de deelen, in den buik beslooten, kunnen indringen, en eene

(c) Cl. Lobstein Dissert. de hernia congenita pag. 1 & 2 & not adject.

(d) De facult. anatom. lect. prim. pag. 9. Conf. Boneti sepulchret. Anatom. lib. 2. sect. 29. obs. 5. Tom. 3. pag. 5. Morgagni de sed. & caus. morb. Epist. 43. art. 8.

eene breuk maaken (*e*); hebben echter de Ontleedkundigen daar op niet zoo zeer gelet; ja zelfs gemeend, dat gemelde schrijvers zich merkelyk bedroogen hadden (*f*), en toen eerst hunne gedachten daar op gevestigd, wanneer sommige heelmeeesters, de breuksneede verrichtende, in

(*e*) M. L. Reneaulme de la Garanne *Essay d'un traité des hernies*; welk tractaat, te Parijs in het jaar 1726. in het licht gegeven, in het Nederduitsch vertaald is door J. van der Hulst, die hetzelfde te Rotterdam in het jaar 1730. heeft laten drukken onder deezen titel: *Verhoog ter opening van het school der Heelkunde, benevens eene Verhandeling der scheursels of darmbreuken*. In dit werkje maakt Renéaulme de la Garanne, zullende uitleggen de redenen, waarom de breuken in de lies zoo menigvuldig zijn, gewag van de verlenging van het buikvlies, 't welk de zaadvaten verzelt, welke verlenging hij gekend heeft, schoon hij de oorsprong, het maaksel en nuttigheid daar van, niet heeft begrepen. Men vergelyke ook Arnaud, die dat geen, 't welk Renéaulme van deeze verlenging van het buikvlies heeft geboekt, in zijn werk heeft ingelascht. *Memoires de Chirurg.* Tom. I. pag. 66.; als ook de Hooggel. Camper in de Verhandelingen van de Hollandsche Maatschappij der Weetenschappen, VII. D. 1. st. pag. 59.

(*f*) Morgagni de *fed. & caus. morb.* Epist. 43. art. 8.

in denzelfden zak , welke de uitgezakte darmen bevatte , den ontblooten bal ontdekt hadden. Sommigen hebben dit verschijnsel zoo uitgelegd , dat zij gesteld hebben , dat de breukzak met het schedevormig vlies was vereenigd , en beide deeze vliezen of door verëtering , of door uitwendig geweld , open gebroken waren , zoodat de darmen , in den breukzak beslooten , in het schedevormig vlies gekomen waren , en den bal aangeraakt hadden (g) ; andere in tegendeel hebben gewild , dat 'er slegts eene verdunning en vereeniging van beide deeze vliezen , zoo met elkander , als met den bal , plaats gehad hadde , en de bal , binnen den breukzak uitpuilende , in dezelve hebbe gescheenen te liggen (h). Schoon nu dit , of iets foortgelijks , heeft kunnen plaats heb-

(g) Hunter Medical Commentaries part. 1. cap. 9. pag. 70. Natuur- en Geneeskundige Bibliotheek I. Deel pag. 281. Arnaud Memoires de Chirurgie Tom. I. pag. 52. Richter Abhandlung von den Brüchen II. Band pag. 230.

(h) Morgagni de sed. & causis morborum Epist. 43. art. 8.

hebben , en de gezegde vereeniging en openberfing der vliezen, fomtijds, hoewel zeer zeldzaam, gezegd wordt, gebeurd te zijn (*i*); hebben echter andere, met de gegeevene verklaring niet te vreedden, met alle nauwkeurigheid onderzocht de

(*i*) Le Cat in Philosoph. Transact. vol. 57. part. 2. pag. 293. Natuur- en Geneesk. Bibliotheek VI. D. pag. 602. Dus heeft Neubauer verklaard het geval, door hem beschreeven in eene Diff. de epiploo- of cheocele, cujus receptaculum peritonæi mentiebatur processum, testem & epididymidem simul continentem. Jenæ 1770., en word daarom van Richter ook hier toe gebragt Chirurg. Biblioth. I. Band 2. st. pag. 173. 174. 175. Abhandlung von den Brüchen I. Band pag. 10; doch de beroemde Lobstein, die de gemelde waarneeming aan Neubauer had medegedeeld, heeft aangetoond, dat de zaak, nu de aangebooren Liesbreuk bekend is, dus moet uitgelegd worden; dat men stelle, dat in de verlenging van het buikvlies, of deszelfs waaren zak, die geen darm bevatte, doch opengebleeven was, door den tijd, dat is, wanneer de lijder ouder was, een gedeelte van het net ingedrongen is, en plaats genomen heeft, daar in vroeger jaaren zoo eene netbreuk geen plaats kan hebben, dewijl het net dan nog die lengte niet heeft, dat het in den zak zoude kunnen komen, of ook niet zoo met vet bezet is, dat het door de zwaarte als neerzakt. De hernia congenita pag. 28. 29.

de lijken van hun, die voorheen met eene liesbreuk waren geplaagd geweest; de ongeboore vrugten, en kinderen nagespoort, om den gezonden en ziekelijken staat te leeren kennen, en zijn dus eindelijk zoo verre gekomen, dat men, (daar elk onderzoeker in verscheide landen, de natuur zelve nagespeurt, zijne proeven dikwijls herhaald, naar waarheid opgegeven, en met die van andere vergeleken heeft), al het geen tot deeze zaak betrekking heeft, door de Ontleedkunde in het klaarste licht gestelt ziet (*k*). Door dit onderzoek heeft men geleerd, dat, zoo niet in alle, ten minste in de meeste, gevallen, het gevoelen van hun ongegrond is, die gesteld hebben, dat het schedevormig vlies van den bal, en de breukzak gebrooken waren (*l*); door hetzelfde heeft men bewezen, dat het bijzonder maaksel deezer deelen zodanig is, dat hetzelfde

(*k*) Wrisberg Observat. de testiculorum descensu pag. 9. 10.

(*l*) Lobstein de hernia congenita pag. 22. 22. & not. d.

zelve dikwijls gelegenheid tot eene breuk kan en moet geeven.

Veele en boven allen lof verheven Mannen hebben deeze zaak nagespoord, en het maakfel der genoemde deelen met alle nauwkeurigheid onderzocht. Haller (*m*), namenlijk, Hunter (*n*), Pott (*o*), Camper (*p*), Bonn (*q*), Neubauer (*r*), Ar-

(*m*) Oper. Minor. Tom. 3. pag. 311. Elem. Physiol. Tom. 7. pag. 412.

(*n*) Hunter Medic. Comment. Part. 1. cap. 1. pag. 70. Natuur- en Geneesk. Bibl. I. D. pag. 281.

(*o*) An account of a particular kind of rupture, frequently attendant upon new-born children, and sometimes met with in adults. Lond. 1757. A treatise on the Hydrocele. London 1767. pag. 18. seq. Chirurgical Observations London 1775. pag. 139.

(*p*) Verhandelingen van de Hollandsche Maatschappij der Weetenschappen te Haerlem IV. D. 1. ft. pag. 235. VII. D. 1. ft. pag. 58.

(*q*) Dissert. de continuationibus membranarum Lugd. Bat. 1763. Thesaur. Dissert. vol. 2. pag. 302.

(*r*) Dissert. de tunicis vaginalibus testis & funiculi spermatici. Giessæ 1767.

Arnaud (*s*), Lobstein (*t*), Meckel (*u*),
Oehme (*v*), Girardi (*w*), Richter (*x*),
Paletta (*y*), Wrisberg (*z*). Deeze
alle

(*s*) Memoires de Chirurgie Tom. 1. pag. 1. seq.

(*t*) Diff. de hernia congenita, in qua intestinum in contactu testis est, resp. J. Nonnemann Argent. 1771.

(*u*) Tract. de morbo hernioso congenito, singulari & complicato feliciter curato. Berolini 1772. pag. 34. seq., welke Verhandeling in het Hoogduitsch vertaalt is door den Heer Baldinger, onder den tijtel van Beschreibung der Krankheit des Herrn Leibarzt Zimmermann und der dabey glücklich angewandten Operation und cur von Herrn Professor Meckel.

(*v*) De morbis recens natorum chirurgicis Lipsiæ 1773. art. 12. Dit uitmuntend vertoog, door mijnen Hooggeachten Broeder in het Hollandsch vertaald, heb ik gevoegd bij mijne vertaaling van het werk van Rosenstein Handleiding tot de kennis en geneezing van de ziekten der kinderen II. D. pag. 375.

(*w*) J. D. Santorini Tab. Septemdecim quas nunc primum edidit atque explicavit, iisque alias addidit M. Girardi. pag. 165.

(*x*) Abhandlung von den Brüchen II. Band. pag. 129. seq.

(*y*) Nova gubernaculi testis Hunteriani & tunicæ vaginalis anatomica descriptio, nec non harum partium vitia. Mediolani 1777. Gottingische Anzeigen 1779. Zugabe N. 23.

(*z*) Observat. Anatom. de testiculorum descensu. Gottingæ 1779.

alle hebben hunne waarneeminge met zoo veele zorgvuldigheid medegedeeld, en al 't geen de Ontleedkunde hun heeft aan de hand gegeven, zoo nauwkeurig beschreeven, dat 'er nauwelijks iets schijnt te kunnen worden bijgevoegd. Herhaalde waarneemingen konden echter het ontdekte en beschreevene niet alleen bevestigen, maar ook ophelderen. Ik meende derhalven de gelegenheid, om eene aangebooren liesbreuk te onderzoeken, en de ligging der deelen door eene bekwaame hand te laten aftekenen, te moeten waarneemen, en zoude de afbeeldingen, reeds voor meer dan twee jaaren vervaardigd, of in mijne Ontleed- en Ziekte-kundige Waarneemingen ingelascht, of afzonderlijk in het licht gegeven hebben, zoo ik niet verlangd had, eerst de afbeeldingen, welke ik kortlings van sommige beroemde Ontleedkundigen waereldkundig gemaakt te zijn vernam, inte zien, en met de mijne te vergelijken. Dit oogmerk nu bereikt hebbende, en bespeurende, dat deeze voornamenlijk den natuurlijken staat der deelen hadden zoeken voor oogen te leggen,
en

en dat 'er bijna geene afbeeldingen van
 deeze breuk in het licht gekomen waren,
 meende ik, dat de mijne niet ten eene-
 maale van alle nuttigheid zouden verstoken
 zijn, en besloot dezelveu afzonderlijk uit-
 tegeeven, ten einde elk een in staat te
 stellen, om den aart van deeze ziekte,
 welke vrij algemeen is, en veele kinderen
 wegsleept, gemakkelijk te leeren kennen.

EERSTE HOOFDSTUK.

Beschrijving van eene aangebooren Liesbreuk.

Een gezonde en sterke jonge, op den behoorlijken tijd ter waereld gebragt, had van de geboorte af aan de rechter lies meer gezwollen, dan de linker. De zwelling was zagt, onpijnelyk, strekte zich van den rand der buikspieren uit, tot onder in den balzak, en trok toen eerst de opletendheid der ouderen tot zich, wanneer dezelve, nu grooter dan kleiner, met de holligheid van den buik schein gemeenschap te hebben, en men duidelyk zag, dat dezelve zich opzette en in grootte toenam, wanneer het kind schreeuwde, of perste, doch kleiner werd en verminderde, zoodra het wederom stil was. Toen pleegden zij elk een raad, vooral, gelijk veelal plaats heeft, zulken, die 't minst geschikt waren, om het ongemak te beoordeelen. Sommige ontkenden de tegenwoordigheid eener breuk, andere stelden

den niet alleen, dat 'er waarlijk eene breuk was, en den darm, zoo als zij meenden, ingebragt hebbende, lieten zij eene zwagtel stijf aanleggen. 'Er openbaarden zich toen zulke toevallen, welke gewoon zijn geklemde breuken te verzellen, braakingen, de hik, belette afgang, en meer andere, welke de ouders aanspoorden, om eenen Geneesheer raad te vraagen. Deeze, de zwagtel losgemaakt, het gezwel onderzocht hebbende, en ten klaarsten bemerkende, dat hier eene liesbreuk tegenwoordig was, die zich tot onder in den balzak uitstreckte, trachte de uitgezakte deelen in den buik te rug te brengen. Het gezwel verminderde daardoor niet weinig in grootte; 'er werd wederom een zwagtel aangelegd; doch de toevallen bleeven niet alleen dezelfde, maar de buik zwol ontzagchelijk op, 'er kwam geene ontlasting, en na verloop van weinige uren stierf het kind.

De ouders waren zeer begeerig, dat men de oorzaak van dezen schielijken dood in het lijkje naspeurde, en, mij daartoe ver-

verzocht hebbende, nam ik zulks greetig op mij, en onderzocht door de Ontleedkunde alle de deelen nauwkeurig.

De buik was buiten gemeen opgezet, en tot berstens toe gespannen, vooral in het bovenste gedeelte. Het gezwel, dat zich in de lies vertoonde, en, bij het leven van het kind reeds was waargenomen, vulde den balzak (*scrotum*), en strekte zich tot onder in denzelfen uit. De buikspieren (*musculi abdominales*), zeer voorzichtig van het buikvlies (*peritonæum*) afgescheiden zijnde (*), zoo dat dit volkomen heel en ongeschonden gebleeven was (*a*), kon men zoo in de rechter (*b*), als in de linker zijde (*c*), deszelfs verlenging tot buiten den buik zien, en midden tusfchen dezelve de pisblaas (*d*). In de rechter zijde was het buikvlies zeer verlengd, opgezet, en, eenen aanmerkelijken zak (*e*) maakende, raakte het aan het

(*) Plaat I. a. a.

(*a*) Pl. I. b. b. b.

(*b*) Pl. I. d.

(*c*) Pl. I. e.

(*d*) Pl. I. i.

(*e*) Pl. I. d. n. o. p.

het onderste gedeelte van den balzak (*f*), ruim twee en een' halven duim lang zijnde. De spleet of ring van de buitenste schuinsche buikspier (*fissura musculi obliqui externi*) was zeer verwijderd, zoodat de zak, daar ter plaatse (*g*), bijna de breedte van een duim had, verder werd dezelve wijder (*h*), doch was naar onderen toe wederom meer ingetrokken. (*i*). Men kon door het gevoel de darmen zeer gemakkelijk ontdekken, ja zelfs vertoonden zich sommige aan het oog; zoo dat men den omgewonden darm (*ileum*) (*k*), den blinden (*cæcum*) (*l*), deszelfs ahangsel (*appendicula vermiformis*) (*m*) bespeuren, en zelfs eeniger maate onderscheiden kon. Aan de overgestelde linker zijde was de verlenging van het buikvlies (*n*) ook tegenwoordig, en strekte zich insgelijks tot onder aan den balzak uit, doch dezelve was niet verwijderd, *naar het linker oordeel (e) was niet als*

(*f*) Pl. I. h.

(*g*) Pl. I. n.

(*h*) Pl. I. o.

(*i*) Pl. I. p.

(*k*) Pl. I. q.

(*l*) Pl. I. r.

(*m*) Pl. I. s.

(*n*) Pl. I. e. f.

als men het bovenste gedeelte (o) uitzondert, 't welk door de opening, die natuurlijker wijze in vruchten gevonden wordt, en ook nu nog niet geslooten was, de lucht, tot op eenen kleinen afstand (p) toeliet, nadat men tot dit oogmerk het buikvlies zelve genoegzaam geopend had. In het onderste gedeelte zag men den bal uitpuilen (q).

Het buikvlies opengesneeden, en de buik dus geheel geopend zijnde, ver-
toonde zich de maag op eene ontzag-
chelijke wijze uitgezet, en vulde het
bovenste gedeelte van den buik (*re-*
gio epigastrica) ten eenen maale; derzel-
ver rokken waren zoo uitgezet en ver-
dond, dat dezelve van een berstte; wan-
neer ik ze maar een weinig van plaats
wilde doen veranderen. De karteldarm
(*colon*), merkelyk samengetrokken, liep
onder de maag dwars door den buik, en
tusfchen beiden was het net (*omentum*)
verborgen. De lever was door de opge-
zwollen

(o) Pl. I. e.

(p) Pl. I. f.

(q) Pl. I. r.

zwoilen maag zoo hoog in de rechter zijde opgeduwd, dat men van dezelve niets kon ontdekken (r). De dunne darmen waren

(r) De ligging van de maag en andere buik- ingewanden was even als in een ander kind, 't welk aan eene pisopstopping, veroorzaakt door een steen, in de pisbuis opgeslooten, doch die zich door denzelven een' weg gemaakt had, was gestorven; en waar van ik de Ontleeding hier kortelijk zal mededeelen. Een zwak kind van dertien maanden, zederd eenigen tijd aan toevallen van den steen onderworpen, en somtijds ook zeer kleine gruisjes met ongemeen veel pijn loozende, kreeg eene pisopstopping, en loosde, schoon het veel dronk, in een' geheelen dag, geen droppel pis. De Ouders, die dikwijls gezien hadden, dat 'er wederom ontlasting van pis volgde, zoo dra het kind een klein steentje kwijt raakte, gaven daarop zoo zeer geen acht. Doch het kind, door zijne ongeduurigheid en aanhoudend gekerm, blijken van zwaare pijn toonende, poogde den volgenden nacht uit alle kracht de opgevolde blaas te ontlasten, en deed daar toe zulke geweldige persfingen, dat 'er eene aanmerkelijke zwelling van den balzak, de liezen en bilnaad ontstond, en, schoon 'er geen droppel pis ontlast werd, viel het kind, van pijn, zoo het scheen, verlost, in een diepen slaap. Den volgenden dag zогten zij, die geraadpleegd werden, den twijffelachtigen aart van het gezwel te ontdekken, daar hun niet, dan naderhand, het geen reeds gemeld is, bekend werd. Het kind had afgang, loosde de pis drop-
pelswijze,

ren meer opgezet, dan de dikke. Het
einde

pelswijze, en door het inbrengen van den catheter raakte het veel meer kwijt. Men stelde alles in het werk, 't geen schein vereischt te worden, en de gesteldheid van het kind toeliet te geschieden, doch vruchteloos: het gezwel bleef van denzelfden aart, en grootte, ja strekte zich tot het bovenste gedeelte der deijen uit; alleenlijk verdween de roode kleur, welke zich door het breeken van eenige vaatjes onder de huid, aan de linker zijde van den buik, te gelijk met de zwelling vertoond had. De buik begon omtrent den navel meer en meer te zwellen, en gespannen te worden, 'er vertoonden zich onderscheidene slechte toevallen, welke den dood van dit ongelukkige kind eindelijk veroorzaakten.

Op verzoek der Ouders ontleedde ik het lijkje, en onderzocht de oorzaak der pisopstopping, en daarop gevolgd zwelling.

Uit het verhaal van al 't geen voorafgegaan, en, na dat het gezwel zich vertoond had, gevolgd was, schein ik met recht te moeten besluiten, dat de weg, waar door de pis buiten het lighaam gebragt wordt, verstopt zijnde, eene pisopstopping verwekt had; doch dat deeze hier of daar opengebersten was, en de blaas zich dus ontlast had; dat de pijn, de spanning der deelen verminderd zijnde, bedaard was geworden, en het kind in slaap geraakt; dat de pis, stilstaande op eene plaats, daar toe ongeschikt, ontaart was, en door het een en ander de toevallen veroorzaakt waren, die den dood hadden te weeg gebragt. De gezonde rede schein dit uit al het gemelde te moeten

einde van den omgewonden darm (s);
met

ten afleiden, en de ontleding van het lijk bevestigde het geen ik aan de Ouders, en andere, voor dat ik dezelve in het werk stelde, verhaald had.

De bekleedfels op zijde van den balzak afscheiden, en het celagtig weeffel ontbloot zijnde, kwam 'er te voorschijn veel, geel, pisachtig vogt. Dit met eene spons weggenomen zijnde, en het ontaart, verhard, celagtig weeffel onderzoekende, ontdekte ik twee openingen, een van onderen, en een op zijde van de schaft, welke een etterachtig vogt ontlastten. Door beide deeze openingen kwam men in een' zak, die zich tot aan de lies uitstreckte, met etter opgevuld was, en op onderscheidene plaatsen eene verschillende wijtte had.

De buik was zeer gespannen, voornamelijk omtrent den navel, zelfs zoo, dat de rechte spieren ver van elkander verwijderd waren, en de witte streep (*linea alba*), aan den boven- en onderbuik vrij smal, omtrent den navel bijna twee vingers breed was.

De bekleedfels, spieren, en het buikvlies doorgesneeden zijnde, van het degenwijze kraakbeen tot aan de schaam, als ook naar de zijden, zag men de buikingewanden zeer opgezet, en van de gewoone plaats geweeken. De pisblaas was voornamelijk buitengewoon opgezet, en tot boven den navel opgeklommen; vooral was derzelver bovenste en achterste gedeelte, dat door het buikvlies bekleed wordt, opgezwollen; en, daar dezelve zich in het bek, op dien leeftijd nog geen genoegzaame ruimte hebbende, niet had kunnen uitzetten, was dezelve opgeklommen, had
de

met den blinden (t), en deszelfs worms-
wijze

de darmen weggeduwd, en zich als naar vooren omgekromd; zoo dat het bovenste gedeelte veel meer vooruitpuilde, dan dat, 't welk door het buikvlies niet bedekt wordt, en tegen de schaambeenderen aan ligt, schoon ook dit gedeelte zeer naar boven getrokken was.

Men zag dus, van waar het kwam, dat, bij het leeven van het kind, niet zoo zeer de benedenbuik (*regio hypogastrica*), maar de navel opgezwollen was. Boven de pisblaas liep de karteldarm, die de geheele plaats tuschen dezelve en maag vulde. De maag was buitengemeen uitgezet, en had de grootste bogt, waar van het eene gedeelte van het net (dat zoo dun en teder was, dat men het nauwelijks zien kon) zijnen oorsprong neemt, naar de buikspieren gekeerd. Van de dunne darmen ontdekte men nauwelijks iets; men zag slechts een gering gedeelte in de linker, een weinig meer in de rechter zijde.

De blaas geopend, de pis uit dezelve ontlast, en de schaambeenderen van elkander verwijderd zijnde, onderzocht ik de pisbuis (*urethra*). Deze was, omtrent op de plaats, alwaar dezelve zich bij de schaambeenderen buigt, aan beide zijden gespleeten, dat is, had zoo wel aan de linker- als rechter zijde eene opening, en was van de sponsachtige lighaamen (*corpora cavernosa*) als afgescheurd; de randen van de opening, vooral aan de rechter zijde, waren ongelijk en als geknaagd. Tuschen deeze twee openingen was de pisbuis verstorven. De rechter opening had gemeenschap met den zak, die boven beschreeven is, de linker met eene andere, die veel kleiner was, en de

wijze aanhangfel (u) waren ingedrongen
in

linker zijde van den balzak innam. In den rechter zak, digt bij de opening van de pisbuis vond ik een' harden, en met een scherpen punt voorzien, steen: dezelve was wel klein, doch groot ten opzichte van de wijtte, welke de pisbuis in zulk een klein kind heeft. De nier-bekkens (*pelves renum*) waren zeer uitgezet, en bevatten veel etter; ook waren de pisleiders (*ureteres*) zeer verwijderd, doch in geene deezer deelen werd eenige steen gevonden. De pis, die in de blaas geweest was, was etterachtig. De ballen, in hunnen zak bevat, scheenen gezond. De verlengingen van het buikvlies, die het schedevormig vlies der ballen maaken, waren volkomen gesloten.

De steen heeft dus in de pisbuis gezeeten, en deezen weg zoodanig gesloten, dat 'er eene pis-opstopping ontstaan is, dezelve heeft door de sterke persingen, welke het kind deed, om de blaas te ledigen, de pisbuis, die verwijderd, ontstooken, verstorven, was, gescheurd; zoo dat de pis zich in het celachtig weeffel van den balzak, liezen, bilnaad, deijen, uitgestort, en de blaas ruimte gekreegen heeft, tot dat dezelve, de tegennatuurlijke zak niets meer konnende bevatten, wederom ongemeen uitgezet is. Men kan dit geval breedvoeriger beschreeven, en met andere vergeleken, nazien in mijne *Observationes Anatomico-Pathologicae* lib. 3. cap. 3., alwaar ook de beleidigde en ontaarte deelen, benevens de steen, afgebeeld zijn.

(s) Pl. II. e. (u) Pl. II. h.
(t) Pl. II. f.

in de natuurlijke opening van die verlen-
ging van het buikvlies, welke den bal
verzelt, en deszelfs scheedevormig vlies
maakt, en hadden hetzelfde sterk uitgezet;
men zag dus ook, als in den zak, de zaad-
vaten (*vasa spermatica*) (*v*); het vat,
't welk uit den bal het zaad naar de zaad-
blaasjes voert (*vas deferens*) (*w*), en
den bal zelven (*x*), welke deelen de dar-
men dus aanraakten. De punt van het
wormswijze aanhangfel was onder aan den
zak vastgegroeid (*y*), en had zich ook
eenigzins met den bal (*z*) vereenigd;
zijnde teffens daar ter plaatse merkelyk
verhard. Dit kon men des te gemakkelij-
ker nagaan, na dat de darm zelve naar de
linkerzijde als omgeslagen was; en toen
kon men de waare ligging van den bal (*a*),
der vaten, welke denzelven bloed gee-
ven, of daar van te rug voeren (*b*), of
het zaad naar de zaadblaasjes brengen (*c*),
ten klaarften beschouwen; als ook de
ver-

(*v*) Pl. II. l.(*w*) Pl. II. m.(*x*) Pl. II. i.(*y*) Pl. II. c.(*z*) Pl. II. i.(*a*) Pl. III. Afb. I. g.(*b*) Pl. III. Afb. I. i.(*c*) Pl. III. Afb. I. k.

verharde punt van het wormswijze ahangfel (*d*), derzelver samengroeiing met den bal (*e*), en zak (*f*), zeer duidelijk nagaan. Deeze vereeniging der deelen had belet, dat men, bij het leeven van het kind, dezelve niet had kunnen naar binnen brengen. Het gezwel was door de drukking wel verminderd, doch dat de drekstofte alleen uit den blinden in den karteldarm was voortgeduwd, maar de darm zelve niet binnen den buik gekomen is, of heeft kunnen komen, heeft de, tot hier toe verhaalde, ontleding van het lijk, ontegenzeggelijk beweezen.

(*d*) Pl. III. Afb. I. f.

(*f*) Pl. III. Afb. I. a.

(*e*) Pl. III. Afb. I. g.

van onderen.

TWEDE HOOFDSTUK.

Oorsprong der aangebooren Liesbreuken.

Dat de darmen in het verhaalde geval, in de verlenging van het buikvlies neêrgezakt zijn, en dus eene lies- en balzaksbreuk voortgebragt hebben, zonder dat 'er door het buikvlies een nieuwe breukzak gemaakt zij, blijkt ten duideliĳsten, als men de bijgevoegde afbeeldingen beschouwt (*a*), en zich te binnen brengt het natuurlijk maaksel der deelen, door anderen nauwkeurig beschreeven en afgebeeld (*b*), of ook onze bijgevoegde plaat (*c*) inziet, welke de verlenging van het buikvlies aan beide zijden, benevens de neêrzakking der ballen vertoont, en tot opheldering van den aart deezer breuk

(*a*) Pl. I. II. III. Afb. I.
 (*b*) Men vergelijke de Schrijvers, in het eerste hoofdstuk, bladz. 9. 10. bij de letters *m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.* aangehaald.

(*c*) Pl. IV.

breuken niet weinig schijnt te kunnen toebrengen.

Wanneer ik bezig was, deeze waarneeming in orde te brengen, en ten gelijken tijd in mijne Ontleedkundige lesfen zoude vertoonen al het onderscheid, 't welke 'er tusfchen eene vrucht en volwasfen mensch gevonden wordt plaats te hebben, had ik daar toe gekreegen het lijkje van eene vrucht, op de zevende maand, zoo het fcheen, ter waereld gekomen. Bemerkende, dat de balzak leedig was, en dat de ballen, door de ringen der buikspieren doorgedrongen zijnde, echter zich nog in de liezen bevonden, dacht ik, dat eene nauwkeurige afbeelding van dit lighaamtje allernuttigst moest zijn, en de beschreeven ziekte niet weinig ophelderen.

In deeze afbeelding dan, ziet men het buikvlies (*peritonæum*), na dat de bekleedfelen en spieren van hetzelfde voorzigtig afgefcheiden zijn (*d*), niet alleen bloot,

(*d*) Pl. IV. a. a. b. b.

bloot, en gaaf (*e*), als ook de buikgewanden, die door hetzelfde heen schijnen (*f*); maar aan beide zijden de verlenging van het buikvlies tot aan de ballen, ja zelfs verder dan dezelve (*g*). Daarenboven vertoont zich de blaas (*h*) boven de schaambeenderen (*i*); men ziet den blaasband (*k*) uit de blaas te voorschijn komen, op zijde van dezelve de navel-flagaderen opklimmen (*l*), en uit deeze drie vaten, met de ader, welke naar de lever loopt (*m*), de navelstreng (*n*) gebooren worden: terwijl het teffens blijkt, dat het buikvlies, waar van de genoemde vaten afgezonderd, opgeligt, en naar de linker zijde als verschoven zijn, ook daar ter plaatse, alwaar men naderhand het litteeken, na den afgebonden navelstreng overblijvende, ziet, gaaf en ongeopend is (*o*), zoo dat het buikvlies aldaar zoo wel, als op eene andere

(*e*) Pl. IV. c. c.

(*f*) Pl. IV. d. d. e. e. e.

(*g*) Pl. IV. f. f.

(*h*) Pl. IV. k.

(*i*) Pl. IV. q.

(*k*) Pl. IV. l.

(*l*) Pl. IV. m. m.

(*m*) Pl. IV. n.

(*n*) Pl. IV. o.

(*o*) Pl. IV. p.

dere plaats, in eenen zak kan uitgezet worden, welke de deelen, die haare natuurlijke plaats in de holligheid van den buik hebben, bevattende, eene navelbreuk maakt (*p*).

Daar

(*p*) Uit deeze afbeelding blijkt ten klaarsten, dat het gevoelen van hun, die beweeren, dat de Navelbreuken in eenen zak, door het buikvlies gemaakt, beslooten zijn, volkomen met de waarheid overeenstemt; en wordt in tegendeel volkomen wederlegd de gedachte van anderen, die meenen, dat zoodanig eene breuk nooit eenen zak van het buikvlies heeft. Het is geenzins te verwonderen, dat vroegere Schrijvers, aan wien het maakfel der deelen niet volkomen bekend was, zulk eene meening koesterden, doch nauwelijks kan men verstaan, dat latere Schrijvers, en onder hun Dionis (*Cours d'Operations de Chirurgie* pag. 106.), Guarengeot (*Memoir. de l'Acad. de Chirurgie* Tom. 1. pag. 702.), dit zelfde hebben kunnen stellen, daar zij door de Ontleedkunde hadden kunnen weten, dat het buikvlies op de plaats van den navel zoo gaaf is, als op eenige andere, dat de navelvaten slechts boven op het zelve liggen, en daar van kunnen afgescheiden worden, zonder dat men het buikvlies kwetse (men vergelijke Pl. IV. l. m. n. o. p.), en daar het zeker is, dat het buikvlies, daar ter plaatse niet genoegzaam ondersteund, gemakkelijk kan uitgerekt worden, wanneer de buikgewanden

Daar nu de beschreeven weg dikwijls in jonge kinderen, somtijds zelfs in volwasfene menschen, open gevonden wordt, zonder dat echter de darmen of het net daar in

wanden naar buiten dringen. De la Faye (bij Dionis lib. cit. pag. 107. not. a.) heeft dit begrepen, en dus getracht te betoogen de mogelijkheid, dat de navelbreuken een' zak van het buikvlies hebben, doch men moet zich verwonderen, dat hij verzekert, dat de latere Schrijvers alle het buikvlies verdeeld of gescheurd gevonden hebben, wanneer 'er eene navelbreuk was, maar nooit eenen breukzak, door het buikvlies gemaakt, daar 'er verscheiden, voor dat hij in 1740. zijne Aanmerkingen op de Heelkunde van Dionis in het licht gaf, aangetekend hebben, dat het buikvlies, op de plaats van den navel, een breukzak gemaakt heeft. Barbette had reeds gezegd (Oper. omn. Tom. 2. pag. 74.), dat dit ook opmerking verdiend, dat het buikvlies zeer zelden scheurt; bij het openen van lijken, zegt hij, heb ik dikwijls ondervonden en getoond, dat de navel een gezwel maakte als een mans hoofd, en de darmen bevatte, zoo dat de rechte buikspieren van elkander geweeken waren, echter was het buikvlies uitgerektd, en nooit gescheurd. Dit had aan de la Faye te minder moeten onbekend zijn, om dat dit gezegde ook herhaald is door Bonnet (Anat. Pract. lib. 3. sect. 39. obs. 1. Tom. 3. pag. 3.) En, om van verscheide anderen, die hier eenen breukzak gezien hebben, en van welke ik gewag maakt

in gedrongen zijn, moet 'er noodwendig de vraag ontstaan, door welke oorzaak de buikingewanden, haare natuurlijke plaats verlatende, in deeze verlenging van het buik-

mrakt heb in mijne *Observat. Anatom. Patholog. Lib. 1. cap. 4. pag. 77.* niet te spreken, behoort echter gemeld te worden, dat Heister in zijne *Aanmerkingen op Dionis*, welke in het Hoogduitsch in 1722. het licht zagen, het gevoelen van Dionis wederlegd, en zijne tegenovergestelde gedachte bevestigd heeft door eene aanmerkelijke waarneming, welke ook gevonden wordt in *Instit. Chirurg. Tom. 2. pag. 744.* en *Medic. Chir. und Anatom. Wahrnehmungen 1. Th. pag. 784.*

Voor veele jaaren had ik ook de gelegenheid, om dit door de Ontleedkunde te bevestigen. Zekere Vrouw, ruim zeventig jaaren oud, had eene groote navelbreuk, die somtijds gekneld geweest was, en waar tegen men met vrucht doeken met zeer koud water (een middel ook door Theden geroemd, *Nat. en Geneesk. Bibl. X. D. pag. 635.*) had gebruikt. Behalven de moeilijkheden, die door de grootte ontstonden, had zij geen ongemak, voor dat 'er zich in de darmen, welke de breuk maakten, zoo veel drekstoffen vergaderd hadden, dat het gezwel, buitengemeen uitgezet, zwaare pijn verwekte, en de afgang opgestopt werd; een weekmakend clijsteer, en eene buikzuivering, namen deeze toevallen weg, en zij bleef gezond, tot dat de darmen wederom opge-

buikvlies konnen indringen? De beroemde Richter (*q*) meent, dat men deeze zaak dus begripen kan: Dat, namelijk, de bal in zijne nederzakking naar den balzak nergens grooter hinderpaal ontmoet, dan in opgevuld waren. Echter verminderden haare krachten, zij had dan meer dan minder pijn in de breuk, kon niet dan door den *catheter*, die met gemak ingebracht werd, de pis loozen, en stierf eindelijk. Bij het openen van het lijk, de zeer dunne bekleedsels doorgesneeden zijnde, zag men den breukzak, door het buikvlies zelve gemaakt, 't welk door den navel heen gedrongen was, en bijna tot aan de schaam zich uitstreckte. Deeze zak geopend zijnde, vond men de ingewanden, meer of min te samen, als ook met den zak vereenigd. Het net vertoonde zich eerst, en bevatte, even als een tweede zak, de darmen, zijnde veel dikker, dan natuurlijk is. Een gedeelte van den omgewonden, de blinde, en karteldarm werden in deezen zak beslooten, en binnen in den karteldarm waren veele verharde drekstoffen. Deeze laatste darm uit den breukzak wederom in den buik komende, was zeer vernauwd, en nauwelijks zoo wijd, als de dunne darmen. De zeer flappe maag was tot den navel neêrgezakt. De lever verhard, de mild bijna overal aan het buikvlies gegroeid; de baarmoeder klein en ingetrokken; de pisblaas gezond.

(*q*) Abhandlung von den Brüchen II. Band pag. 135. 136.

in den ring of de spleet der buitenste schuinsche buikspier (*fissura musculi obliqui externi abdominis*), alwaar ook de opening der verlenging van het buikvlies is; dat de natuur, zoo de bal aldaar niet lang opgehouden wordt, maar schielijk doorzakt, de opening schielijk fluit, doch dat de bal dikwijls aldaar zeer lang opgehouden, en dat dan de opening al te zeer verwijderd wordt, zoo dat die ten behoorlijken tijd zich niet kan toetrekken, en ten eenenmaale geslooten worden, dat eindelijk, wanneer de bal naderhand in den balzak gekomen is, de opening der verlenging van het buikvlies al te zeer verwijderd blijft, en de darm in dezelve indringt. De waare oorzaak deezer breuken schijnt hem dus te zoeken te zijn daar in, dat de bal, door de spleet der buitenste schuinsche buikspier zullende heendringen, al te lang opgehouden wordt, en in dit gevoelen vindt hij zich te meer versterkt, omdat het hem geenzins waarschijnelijk voorkomt, dat de darm ten gelijken tijd met den bal in de verlenging van het buikvlies zoude indringen, en neêr-

neêrzakken, aldus belettende, dat de opening geslooten wierd; behalven dat het twijfelachtig is, of men ooit in een eerstgebooren kind, of voor de geboorte, zodanig eene breuk waargenomen hebbe. Doch de beroemde Wrisberg (r) heeft door zeer veele, ja bijna ontelbaare, waarnemingen geleerd, dat 'er twee oorzaaken kunnen zijn, waar van de eene of andere het zijne toebrenge, om eene aangebooren liesbreuk te doen ontstaan. Een gedeelte van den darm of net is, geduurende de zwangerheid, met den bal, toen nog in den buik beslooten, samengegroeit; en moest dan door den bal, in zijnen zak nederklimmende, te gelijk neêrgetrokken worden; of het buikvlies, dat over de zaadvaten (*vasa spermatica*) heenloopt, in het darmscheil (*mesenterium*) overgaande (*), heeft eene kleine vouw, even als een dunne band, gemaakt, die naar het, digtbijgelegen, einde van den omgewonden of blinden darm, zich begeven-
de

(r) Observat. Anatom. de testiculorum descensu. pag. 48.

(*) Men zie mijne Tabulæ intestini duodeni. Tab. I.

de in de rechter zijde, alwaar de aangebooren liesbreuken het meest waargenomen worden, met het neêrzakken van den bal, de darmen ook naar de lies getrokken heeft. Ons geval schijnt de eerste deezer oorzaaken te bevestigen, daar het worms- wijze aanhangsel van den blinden darm, en aan den zak en aan den bal vastgegroeid, met den bal, allengskens nederklimmende, de opening doorgestaan is, en den blinden darm, met een gedeelte van den kartel- en omgewonden darm met zich getrokken heeft (s). Van daar

is
(s) In een' Jongeling van zeventien jaaren, die, geduurende zijnen geheelen leeftijd, zoo hij meende, eene aangebooren Liesbreuk gehad had, vond de beroemde Pott, bij de konstbewerking, een gedeelte van den omgewonden, den blinden darm, en het wormswijze aanhangsel, 't welk alleen aan den opperbal en bal vastgegroeid was. Deeze vereeniging had belet, dat alle de deelen, welke uitgezakt waren, konden worden te rug gebragt, en men stelde daarom de operatie in het werk, daar het gebruik van een breukband schadelijk geoordeeld werd, en de toevallen, die de breuken verzellen, niet scheenen te kunnen worden voorgekomen in een' Jongeling, die door zwaar werk den kost moest winnen. *Chirurgical Observations* pag. 146. 147. 148.

Deeze

is de breuk ook reeds tegenwoordig geweest, toen het kind ter waereld kwam, daar de ballen toen reeds in den balzak zich bevonden; gelijk de Hooggel. Wrisberg

Deeze samengroeiing kan zoo wel in deeze soort van breuken, als in alle andere, uit onderscheiden oorzaken ontstaan, doch dat zulks reeds voor de geboorte kan plaats hebben, blijkt uit eene waarneeming van Wrisberg. In een Jongetje, dat een ge dagen geleefd had, vond hij in den balzak alleen den rechter bal; de andere zat bij den ring der buikspieren, en was beweegbaar. De buik geopend zijnde, was het net, over de dunne darmen uitgespreid, tot het linker heupbeen gezakt, en zat met drie banden met den bal vereenigd, zoo dat, wanneer men den bal nêêrdruchte, het net ook in den ring kwam. *Observat. Anatom. de testiculorum descensu* pag. 52. — In andere lijken van vruchten heeft hij waargenomen, dat in de rechter zijde een dikke band voortkwam van de plaats, alwaar de zaadvaten tuschen het als verdubbelde buikvlies in den bal komen, en dat dezelve van daar opklom, en zich vereenigde of met het wormswijze aanhangsel, of met den blinden darm, of met het einde van den omgewonden. Deeze banden waren zeer klein, hadden uit het buikvlies haaren oorsprong; en wanneer men den darm vatte, werd de bal uit den ring opgetrokken; vatte men den bal, dan werd de darm nederwaards bewoogen. *Ibid.* pag. 53. — In het lijk van een' Man, die een aangebooren darmbreuk gehad had, heeft hij de darmen met

berg (t) ook tweemaal, in een eerstgebooren kind, aan de rechter zijde zulk eene breuk gezien heeft.

Men moet echter in geenen deele ontkennen, dat de bal, al te lang blijvende zitten in de spleet van de uitwendige schuinsche buikspier, en opening van de verlenging van het buikvlies, deeze deelen zoodanig verwijdert, dat zij zich naderhand nauwelijks volkomen sluiten konden, maar de opening van de verlenging van het buikvlies zeer geschikt blijft, om de darmen, daar heen gedreeven, zelfs somtijds zonder aanmerkelijk geweld, toetelaaten. Zoude ook, wanneer de bal al te lang ter gezegde plaatse gehouden wordt, de

den bal wel niet vereenigd gevonden, doch een dikke, sterke, band van vezelen, een' halven duim lang, kwam van den blinden darm, en liep als door eene verdubbeling van het buikvlies naar den bal, dien hij denkt, dat van de geboorte, wanneer de bal nederzakte, den blinden darm, met een gedeelte van den omgewonden en karteldarm, naar beneden getrokken heeft. Ibid. pag. 56.

(t) Observat. Anatom. de testicularum descensu pag. 24. 25.

de dwarsche vouw van het buikvlies, (welke binnen in de holligheid van den buik boven den ring en de opening van de gezegde verlenging van het buikvlies, voor de zaadvaten, zich door den ring der buikspieren zullende begeeven, even als een witte dwarsche band gespannen is (*), in vruchten voor de opening van het verlengde buikvlies altijd gezien, en door Meckel (u) de inwendige dwarsche band (*ligamentum transversale internum*) genoemd wordt) als het ware vernietigd, of dus veranderd worden, dat zij aan het oogmerk, waartoe zij geschikt is, niet kan voldoen, en het welk daar in schijnt te bestaan, dat zij belet, dat de deelen, in de holligheid van den buik bevat, niet in dezen weg indringen? Ten minsten, wanneer de bal langen tijd in de lies blijft zitten, zo volgt hem somtijds de darm, schoon met den bal in geenen deelen

(*) Zie de Tweede Afbeelding van de derde Plaat.

(u) De morbo hernioso congenito pag. 38. 39. Camper Verhandel. van de Hollandsche Maatschappij VI. D. 1. ft. pag. 253.

deelen vereenigd; de waarneeming van den beroemden Reichel bewijst dit; hij vond namelijk in een kind van bijna vier jaaren, wiens balzak tot op deezen tijd ledig was geweest, den omgewonden darm met den bal in de spleet van de uitwendige schuinsche buikspier gekneld (y).

In deeze foort van breuken wordt dus het buikvlies niet in eenen zak uitgerekt, gelijk zulks in andere breuken plaats heeft, maar, wanneer derzelver verlenging door den ring der buikspieren niet is toegroeid, dan zakken door eene geweldige drukking van den buik, het net of de darmen zeer gemakkelijk in dezelve, en worden beslooten in hetzelfde vlies, dat den bal bevat, en deszelfs schedevormigen rok (*tunica vaginalis testis*) maakt. Dit was het geval van den beroemden Zimmerman, bij wien, na een wind-colijk (*colica flatulenta*), en naderhand ontstaan boord (*cholera*), het net met een gedeelte

(y) Ludwig Adversar. Medic. Pract. vol. 3. pag. 736. 737.

te van den darm uitzakte, en zich, uit den buik, door de geweldige famentrekking der buikspieren, en drukking naar den ring, eenen weg baande in deezen zak of verlenging van het buikvlies, zoodat, offchoon de darm te rug gebragt was, het net, als zijnde veel glibberiger, door den band niet te rug gehouden, maar in den zak buiten den ring gebleeven zij (*w*). Soms tijds echter gebeurt het, offchoon de genoemde verlenging open is, en de darmen in dezelve ingedrongen zijn, dat nog daarenboven het buikvlies in een' zak uitgerekt, en 'er dus eene dubbele breuk aan dezelfde zijde gebooren wordt (*x*).

Uit

(*w*) Meckel de morbo hernioso congenito pag. 44. 45.

(*x*) In een mans lijk vertoonde zich aan de rechter zijde een langwerpig, groot, gezwel, weekachtig, vereenigd met den rechter bal, die van onderen kenbaar was; in plaatse van den zaadstreng voelde men een weekachtig koord. De bekleedselen afgescheiden zijnde, zag men een dikachtig vlies, het gansche gezwel omvattende, en onder het zelve het schedevormig vlies van den bal; doch van boven en aan den binnenkant eenen

Uit al het geen tot hier toe gezegd is, begrijpt men ligtelijk, dat men in eene aangebooren liesbreuk, de zak door de konstbewerking geopend zijnde, den blooten bal moet zien (y); dat 'er uit den buik somtijds water in dezelfde buis kan afzakken, deeze opvullen, en den bal aanraaken (z), of ook de uitgeschooten dar-

breukzak, met een' nauwen hals van het buikvlies komende, en vervolgens uitgezet, bevattende een groot deel van het net, en rondom vastgegroeid, zelfs in den hals en eenigzins in den buik. Aan den buitenkant van deezen zak was een andere, die kleiner en ronder was, boven den bal, komende van het buikvlies eenige lijnen van den voorgaanden, en hebbende eenen hals, die ruim een' duim wijd en open was, waar tegen de darmen aanstonden, zoo dat hier eene vrije darmbreuk was geweest, waar uit de darm naar binnen gebracht was. De zaadstreng was van achteren, en wegens het doorzakken van den bal, uitgerekt, en dun, doch gaaf. Aan de eene zijde waren dus twee zakken, beide van het buikvlies uitgezet, afgescheiden van het schedevormig vlies, en alle drie omvat in een vlies, 't welk waarschijnlijk de veranderde *dartos* was. Men zie mijne Observat. Anatom. Patholog. Lib. I. cap. 4. pag. 71.

(y) Hunter Medical Comment. pag. 70.

(z) Lobstein de hernia congenita pag. 8. Baader Observat. Medic. obs. 8. in Thesaur. Dissert. vol. 3. pag. 10.

darmen en bal als bespoelen (*a*); dat de breukzak, welke met het buikvlies vereenigd is, en nu de deelen, die uit den buik gezakt zijn, bevat, wanneer het gezwel tot eene aanmerkelijke grootte uitgezet wordt, zeer sterk moet worden uitgerekt, verdunt (*b*); dat dezelve met de huid kan samengroeiën, en zich zoodanig vereenigen, dat 'er in het geheel geene zak schijnt tegenwoordig te zijn (*c*).

Men heeft, in deeze breuken, niet alleen den darm (*d*) gezien, maar in lijders van meer jaaren, wanneer namelijk de weg opengebleeven was, heeft het net dezelve ook gemaakt (*e*), of dit is te ge-

(*a*) Lobstein lib. cit. pag. 7.

(*b*) Meckel de morbo hernioso congenito pag. 23. 23.

(*c*) Arnaud. Memoir. de Chir. Tom. I. pag. 52.

(*d*) Reichel heeft een gedeelte van den omgewonden darm in deeze breuk gevonden. Zie Ludwig Adversar. Medic. Pract. vol. 3. pag. 736. Wrisberg vond een gedeelte van den omgewonden- en kartel-darm met den blinden, en het wormswijze aanhangsel. Observat. Anatom. de testiculorum descensu pag. 56.

(*e*) Meckel lib. cit. pag. 31. 37. Pott Chirurgur-

gelijk met den darm in den breukzak gevonden (*f*).

Bij de meisjes worden de ronde banden der baarmoeder (*ligamenta uteri rotunda*) tot in de liezen verzeld door soortgelijke verlenging van het buikvlies; in dezelve zouden, kort na de geboorte, de darmen ook kunnen indringen, en eene breuk maaken, maar ik twijfel of men zoodanig een voorbeeld aangetekend hebbe; doch dat 'er eene soort van waterbreuk in deze buis, ook bij vrouwen, zoude kunnen ontstaan, gist de Hr. Oehme uit eene waarneeming, welke men op het theater der Ontleedkunde te Leipzig gemaakt heeft, wanneer men eene blaas, met helder vogt gevuld, in het lijk van eene oude

surgical Observations pag. 143. Wrisberg lib. cit. pag. 49.

(*f*) Pott *Chirurgical Observations* pag. 150. Richter *Abhandlung von Brüchen* II. Band pag. 137. Lobstein *de hernia congenita* pag. 7. 8. die alle de darmen, behalven den twaalfvingerigen en rechten, met een gedeelte van het net in deze breuk gezien heeft.

de vrouw, even onder den ring der buikspieren vond (g).

(g) De morbis recens natorum chirurgicis art. 12. Rosen Handleiding tot de kennis en geneezing van de ziekten der kinderen, II. Deel pag. 380.

DERDE HOOFDSTUK.

Verklaaring der Afbeeldingen.

E E R S T E P L A A T.

Dezelve vertoont het onderste gedeelte van den buik benevens de deijen van een kind, ruim twaalf maanden oud, aan eene aangebooren liesbreuk in de rechter zijde, gestorven. Het buikvlies vertoont zich geheel ontbloot van de bekleedselen en spieren, en strekt zich aan beide zijden tot onder aan den balzak uit, maakende in de rechter zijde den breukzak.

a. a. De omgeslagen lappen van de bekleedselen en spieren, van het buikvlies afgescheiden.

b. b. b. Het buikvlies, geheel van de spieren afgezonderd, en volkomen gaaf.

c. c. c. De buikingewanden, door het buikvlies heen schijnende.

d. De verlenging van het buikvlies in de rechter zijde, uitgezet door de darmen,

men, die, uit de holligheid van den buik gezakt, eene breuk maaken.

e. Soortgelijke verlenging van het buikvlies, aan de linker zijde neêrklommende.

f. De plaats, alwaar deeze verlenging geslooten was, en de lucht, waarmede dezelve opgeblaazen was, om zich des te beter te vertoonen, belet werd doortedringen.

g. g. De omgeslagen bekleedselen van den balzak.

h. Het onderste gedeelte van den balzak, in zijn geheel.

i. De pisblaas, liggende tegen het buikvlies, 't welk achter dezelve heen loopt.

k. Het begin van den blaasband.

l. De schaft, van de bekleedselen ontbloot.

m. De voorhuid, voor het hoofdje van de schaft, neêrhangende.

n. o. p. De breukzak, tot onder den balzak zich uitstreckende, van onderscheiden wijdte op verschillende plaatsen.

q. De omgewonden darm, door den breukzak zich vertoonende.

r. De

r. De blinde darm, zich op dezelfde wijze opdoende.

s. Het wormswijze aanhangfel van deezen darm door het gemelde vlies zichtbaar.

t. De linker bal.

T W E E D E P L A A T.

- De deelen, in den buik en breukzak bevat, na het openen van het buikvlies zich vertoonende.

a. a. De bekleedselen en spieren, van den buik en balzak afgescheiden, en omgeflagen.

- b. b. De lappen van het opengesneden buikvlies, deszelfs inwendige gladde oppervlakte vertoonende.

c. c. c. c. De deelen van het geopend vlies, 'twelk den breukzak maakt, van elkander afgescheiden.

d. d. De dunne darmen.

e. Het einde van den omgewonden darm.

f. De blinde darm.

g. De karteldarm.

h. Het wormswijze aanhangfel van den
blin-

blinden darm, tot onder aan den balzak zich uitstrekken, en aan den breukzak vastgegroeid.

i. De bal.

k. De opperbal.

l. De zaadvaten.

m. Het vat, 't welk het zaad naar de zaadblaasjes brengt.

n. De pisblaas, naar de linker zijde geschooven, opdat de deelen, in den breukzak bevat, des te beter zouden kunnen gezien worden.

o. De schaft.

DERDE PLAAT.

EERSTE AFBEELDING.

Dezelve vertoont den geopenen breukzak, en omgeslagen darmen, opdat de samengroeijing van het wormswijze ahangsel, aan den breukzak en bal zoude blijken.

a. a. a. De verlenging van het buikvlies, 't welk den breukzak gemaakt heeft.

b. De karteldarm.

c. De

- c. De blinde darm.
- d. De omgewonden darm.
- e. Het wormswijze aanhangfel van den blinden darm.
- f. De verharde punt van dit aanhangfel met den breukzak en bal vereenigd.
- g. De bal.
- h. De opperbal.
- i. De zaadvaten.
- k. Het vat, 't welk het zaad naar de zaadblaasjes brengt.

T W E E D E A F B E E L D I N G.

Deeze stelt voor oogen de dwarsche vouw van het buikvlies bij de opening van deszelfs verlenging, achter welke de zaadvaten loopen.

- a. De dwarsche vouw van het buikvlies.
- b. Het vat, 't welk het zaad uit den bal wegvoert.
- c. De zaadvaten.

VIERDE PLAAT.

Op dezelve wordt de buik van eene onvoldraagen vrucht afgebeeld, welke op zoodanig eene wijze geopend is, dat het buikvlies volkomen ontbloot gezien wordt, door hetzelfde de ingewanden heen schijnen, de navelvaten en de blaas volkomen daar van afgezonderd zijn; teffens openbaart zich aan beide zijden de verlenging van het buikvlies, terwijl de ballen zich nog in de liezen bevinden.

a. a. De bekleedfelen en spieren van het bovenste gedeelte van den buik afgescheiden, en naar de borst omgeslagen.

b. b. De bekleedfelen van het onderste gedeelte van den buik afgezonderd.

c. c. c. Het ontbloote, en van alle deelen, die hetzelfde bedekten, bevrijde, buikvlies.

d. d. De lever, zich door het doorschijnende buikvlies vertoonende.

e. e. e. De darmen, op dezelfde wijze zichtbaar.

f. f. De verlengingen van het buikvlies, den schedevormigen rok der ballen

D

len

len maakende, eenigzins met lucht opgezetz.

g. g. De ballen, het onderste gedeelte deezer verlengingen vullende, en nog in de liezen zich ophoudende.

h. h. De balzak met waterachtig vogt gevuld.

i. De schaft.

k. De pisblaas.

l. De blaasband.

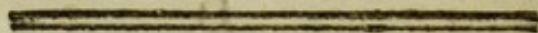
m. m. De navel slagaderen.

n. De navel ader.

o. De navelstreng, uit deeze vaten en den blaasband te samen gesteld, met de bekleedfelen nog bedekt.

p. Het buikvlies, volkomen gaaf en geheel, ook op die plaats, alwaar de navelstreng als uit de huid komt, welke streng nu met de navelvaten en blaasband van het buikvlies afgescheiden, en naar de linker zijde omgeslagen is.

q. De rand der schaambeenderen, boven welken de pisblaas opklimt, en naast welken de ballen, in de verlenging van het buikvlies bevat, neêrhangen.

V E R B E T E R I N G E N.

Pag. 3 reg. 13. Ontleedkundige, lees, Ontleedkundigen. Pag. 4. reg. 1. Ferram, l. Ferrara. Pag. 11. reg. 1. waarneeminge, l. waarneemingen. Pag. 20. reg. 33. bek, l. bekken. Pag. 21. reg. 14. maag, l. de maag. Pag. 44. reg. 6. maanden l. weeken.

De platen moeten alle agter dit werkje
geplaatst worden.

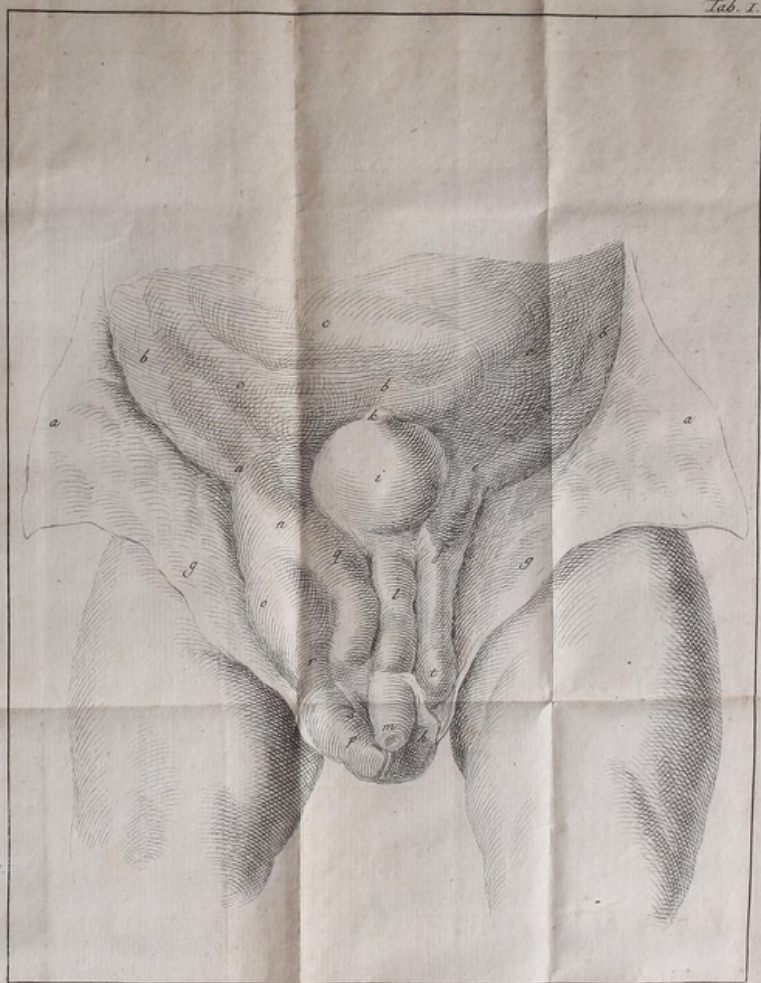
Bij P. v. D. EYK, en D. VYGH,
zijn te bekomen:

EDUARDI SANDIFORT Observationes
Anatomico-Pathologicae Lib. I. Lugd.
Bat. 1777. Lib. II. 1778. Lib. III.
1779.

————— Tabulae Intestini Duo-
deni, ibid. 1780.

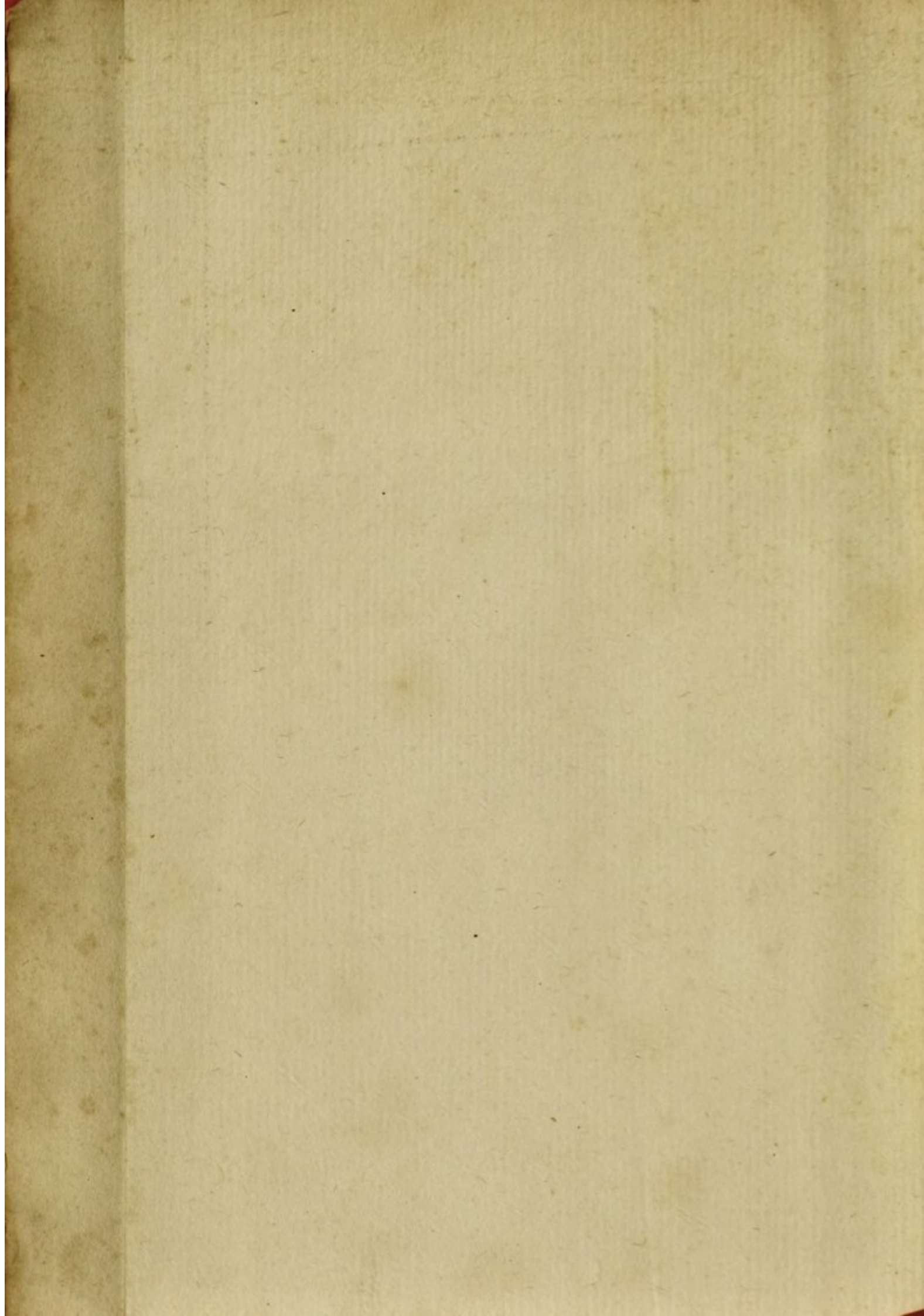
————— Icones Herniae Inguina-
lis congenitae, ibid. 1781.

Tab. I.

A. bifurcata subsp. nov.

Dr. Hays, correct just

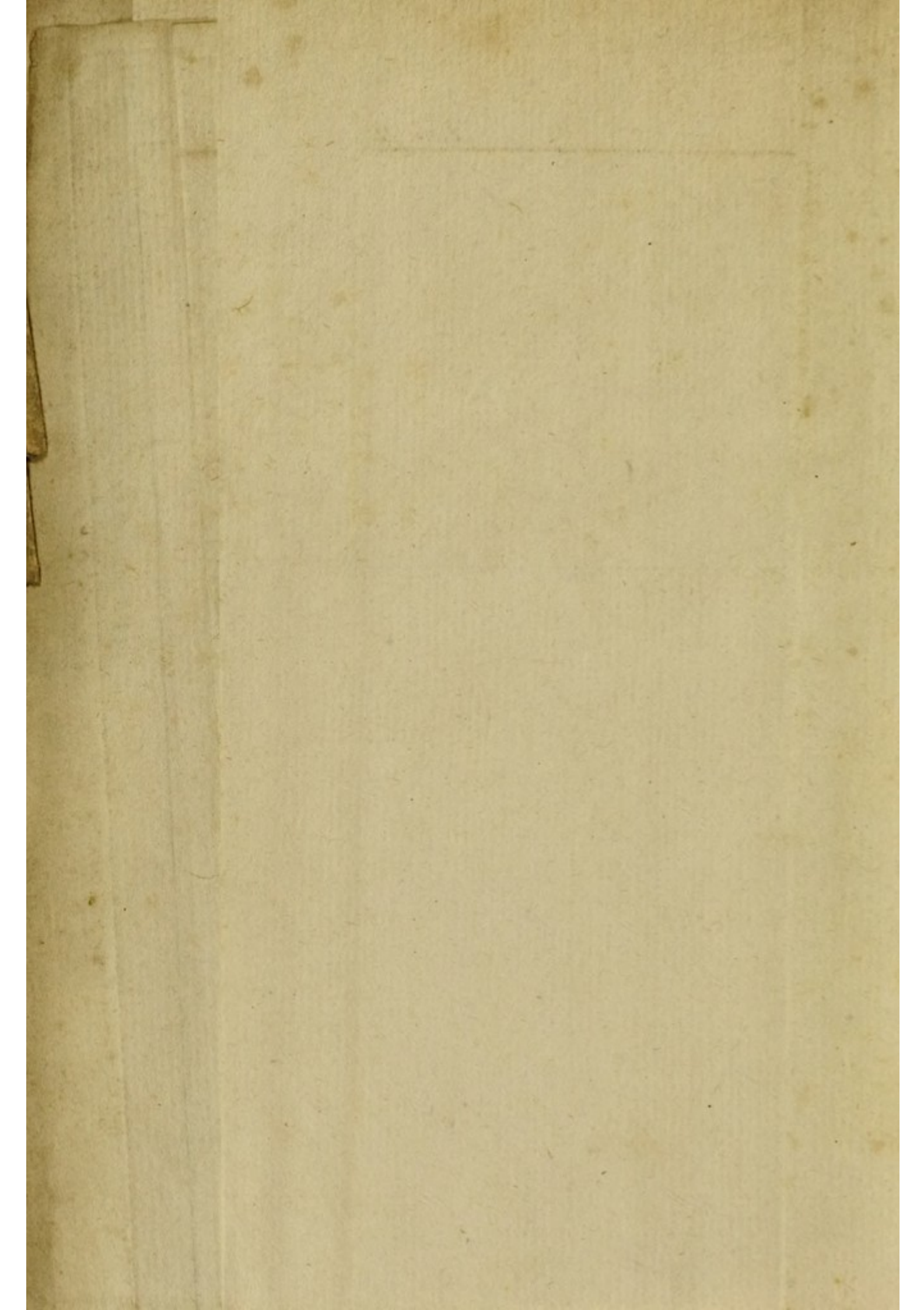

Fig. 2.

Fig. 1.

